

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša v Idriji.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak petek popoldne. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje. Vse leto velja . . . 10— K pol leta . . . 5— „ četrť leta . . . 2:50 „ posamezne številke po 20 h.

Za reklamne notice, poslane, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto. Priloge poleg poštnine 15 K.

Za oznanila je plačati od enostopne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 14 h „ „ dvakrat . . . 12 „ „ „ trikrat . . . 10 „ za nadaljna uvrščenja od petit-vrste po 8 h. Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

Shod

jugoslovanskih naprednih učiteljskih abiturientov in abiturientk se vrši dne 16. julija 1912 v Ljubljani.

Dnevni red.

I.

Zborovanje v veliki dvorani „Mestnega doma“, začetek ob pol 9. dopoldne.

1. Otvoritev.

2. Pozdravi.

3. Referati:

- Stanje in gibanje slovenskih učiteljskih učiteljskih v zadnjih letih;
- Ellen Key — učiteljica;
- Stanje in gibanje hrv. učiteljskih učiteljskih;
- Ljudska izobrazba izven šole;
- Današnje žensko gibanje in učiteljica;
- Bistvo in vzgoja volje;
- Šolska telovadba in Müllerjev sistem.

II.

1. Popoldne ogled mesta, „Učiteljske tiskarne“ itd
2. Zvečer ob 8:

Vrtna veselica

na vrtu in v areni „Narodnega doma“. Na vzporedju so koncertne točke orkestra, pevskega zbora in solistov.

Ples!

Pripravljalni odbor.

§ 55. državnega ljudsko-šolskega zakona v naučnem odseku.

Piše —č.

VI.

Štev. 23. z dne 7. jun. 1912. „Učit. Tov.“ je prinesla kratko poročilo pod naslovom: „Naučni odsek“, kjer naznanja sprejem predlogov Wastiana, Glöckla in Ira. Sprejeli so se vsi, in učiteljstvo naj bi bilo zadovoljno s tem uspehom. Zadovoljno naj bi bilo tudi s tem, da so se ljudski zastopniki tako zavzeli zanj, da so dali na predlog Tomaškovo celo nezaupnico samemu naučnemu ministru zato, ker vlada noče dati učitel-

stvu, kar je učiteljskega. Dejal bi, da so prav tisto, kar sem imenoval v začetku svojih izjavijanj Wastianov predlog, namreč „udarec v vodo“ tudi vsa ta sprejetja in celo nezaupnica. In če je glasoval dr. Verstovšek proti nezaupnici, ni učiteljstvu škodil in ne koristil; tudi ga zaradi tega postopanja ne bo klicalo na odgovor, ker naših klerikalcev v državnem zboru pri delu sploh ne smatrajo več resnim. Da pa so izvoljeni pri nas taki ljudski zastopniki, je žalibog znamenje žalostnega časa.

Pa vrnimo se k seji 30. maja!

V naslednjem podajamo natančno poročilo, opozarjamo pa nanovo, da glejmo na sklepe skozi Glöcklove besede, da se izvrši rešitev v finančnem odseku.

Seja z dne 30. maja 1912.

Predsedstvo: dr. Tobolka.

Odsek sklepa o glasovanju o sledečih predlogih:

Predlog poslanca Wastiana:

Uprava postavnih prejemkov učiteljev in način njih prejemanja naj se izvrši z deželno postavo, za kar naj veljajo sledeče postavke:

I. Najnižji prejemki, pod katere ne sme iti nobena šolska občina, naj bodo taki, da posvete učitelji I. razreda in učitelji II. razreda (podučitelji), prosti vseh ovirajočih stranskih opravil, vso svojo moč poklicu in da vzdržujejo prvi lahko tudi družino, odgovarjajoče krajevnim razmeram.

Kot taki prejemki naj veljajo prejemki, kakor so določeni za c. k. državne uradnike XI, X, IX. in VIII. činovnega razreda z ozirom na službene in pokojninske prejemke.

Sprejeto z 21 glasovi.

Predlog poslanca Glöckla, dopolnilni predlog Wastianovemu predlogu:

Pri naslednjem skupnem službenem času pripada vsakemu učitelju in vsaki učiteljici z dokazanjem učne usposobljenosti za ljud. šole: Od začetka 4. do končnega 9. službenega leta prejemne stopnje (plača in aktivitetne doklade) XI, od začetka 10. do končnega 15. službenega leta prejemne stopnje X, od začetka 16. do končnega 22. službenega leta prejemne stopnje IX. in od začetka 23. do končnega 33. službenega leta prejemne stopnje VIII. činovnega razreda.

Pri vračunanju tega službenega časa je vračunati poleg službenih let, ki se jih

je služilo v javni šolski službi pred položitvijo izpita učne sposobnosti, dve leti, ter je obravnavati službena leta, ki se jih je služilo v dveh ali več kronovinah, kot enotna in nepretrgana.

Najpoznejše eno leto po položitvi izpita učne sposobnosti se mora izvršiti definitivno nastavljenje.

Za učne osebe z usposobljenostjo za meščanske šole je določiti večje prejemke. Za ravnatelje, nadučitelje in šolske voditelje je dovoliti zvišanje prejemkov ali posebne funkcijske doklade, ki se ravna po številu upravljanj razredov.

Pri poimenskem glasovanju o predlogih poslanca Glöckla so glasovali za: Bachmann, Glöckel, Hartl, Hillebrand, Hofmann, Iro, Kasper, Kemetter, Kolessa, Krützner, Kudlich, Leuthner, Lipka, Lössl, Reger, Tomašek, Volkert, Wastian, Wedra, Zenker; proti: Halban, Konečny, Lukavsky, Masaryk, Švejk, Tatmayer, Turnher, Tobolka, Velich, Verstovšek, Jaworski.*

Sprejeto z 20 proti 12 glasovi.

Predlog poslanca Iro-Zenker:

Stroškom, ki narastejo z omenjeno regulacijo plač, se prispeva 50 odstotkov iz splošnih državnih sredstev.

Pri poimenskem glasovanju so se izrazili za da: Bachmann, Glöckel, Halban, Hillebrand, Hofmann, Iro, Kasper, Kemetter, Kolessa, Krützner, Kudlich, Leuthner, Lipka, Lössl, Reger, Tatmayer, Tomašek, Verstovšek, Volkert, Wastian, Wedra, Jaworski, Zenker; za ne: Hartl, Konečny, Lukavsky, Masaryk, Stojan, Švejk, Tobolka.

Predlog poslanca Verstovška:

Za besedami „stroškom, ki . . .“ je ustaviti besede: „in stroškom za zidanje šolskih poslopij in vzdrževanje šol.“**

Predlog je bil s 27 proti 5 odklonjen; predlagatelj ga je prijavil kot minoretetni votum.

Predlog poslanca Regerja:

Če se je dovolilo v kaki občini učiteljem iz občinskih sredstev stanovanjske prispevke, draginskih doklade, pavšalije za kurjavo ali razsvetljavo ali druge remuneracije — izvzemši take za posebne opravke — bodisi v denarju ali in natura, se ne sme

* Navajamo imena, da slov. učiteljstvo lahko primerja dejanja z besedami, govornimi učiteljski deputaciji.

** Tu je pokazal prijatelj učiteljstva svoje kopito.

teh doklad in remuneracij svojevoljno posameznim osebam pustiti in drugim odtegniti.

Predlog je bil s 14 proti 12 glasovi odklonjen.

Predlog poslanca Halbana:

Izvoliti je subkomite petih udov, ki naj stopi v zvezo s finančnim odsekom, oz. s pododsekom za obdačenje žganja ter naj poroča odseku o finančni možnosti za regulacijo učiteljskih plač v treh tednih.

Na predlog poslanca Glöckla se je o tem glasovalo ločeno, in sicer se je opustil pristavek „s pododsekom za obdačenje žganja“ ter se je predlog v tej obliki sprejel.

Pristavek „s pododsekom za obdačenje žganja“ je bil odklonjen.

Predlog poslanca Tomaška:

Naučni odsek izreka gospodu naučnemu ministru zaradi neprijaznega stališča ministrstva za uk in bogočastje napram učiteljstvu v vprašanju o uravnavi učiteljskih plač, svoje obžalovanje.

Ta predlog se je sprejel in tako se je končal dan, o katerem smo bili prepričani, da je prinesel učiteljstvu nekaj pozitivno dobrega.

VII.

Zopet smo se zmotili!

Istih klubov zastopniki, ki so se postavili v naučnem odseku za učiteljstvo, ker so bile oči vseh obrnjene na delo v tem odseku, so zaigrali na drugem mestu popolnoma drugo igro ter dokazali, da smo trdili mi popolnoma prav, ko smo rekli, da je vzlic zatrdilom Wastiana bila v večini napram učiteljstvu vse „neodkritosrčna igra“.

Tole se je zgodilo:

Finančni odsek je proti sklepu naučnega odseka vendarle izročil vse § 55 se tičeče predloge svojem pododseku za obdačenje žganja, da jih reši. V torek, 18. junija, pa je ta pododsek sklenil, da ne napravi z naučnim odsekom nobenega pododseka. Tako romajo vse predloge nazaj na naučni odsek. Tisti, ki poznajo razmere prav dobro, trdijo, da bo treba predvsem bistveno izpremeniti Irov predlog, če se hoče imeti kaj uspeha.

In kaj se to pravi? Da je za učitelje najboljši, če jako znižajo svoje upanje.

Pa:

„Zaboga, kaj ko bi tej ubogi pari zrasel — greben in bi . . . raztrgala verige, v

LISTEK.

† Anton Hribernik.

Zamolklo — pritajeno so grmele grude grobni, grozni spev — zagrnilo nam nenadoma 27. junija brata iz naših vrst, tovariša A. Hribernika.

Smrti demon posega poželjivo, nenasitno v naše vrste, redči jih, donašajoč žrtvam svojim miren sen, nam pa in mladini globoko žalost V krasni življenski dobi 32 tih let, ob posteljici nežnih dveh otročičev, ob strani, ljubeče, skrbne soproge mu je odločila usoda nepričakovano konec in pokop. Služboval je preminuli v Venčesu, v Laporju in sedaj na Črešnjecju pri Slov. Bistrici. Vesten, priden učitelj; drag, dober tovariš se je priljubil vsakemu. Nežna skrb za svojo obitelj in skrb za šolo mu je vela v duši — to je bilo njegovo življenje. Če si bil razbit in nesrečen, ob njegovem zdravem naziranju sta ti čelo in duša postali vedri. In sedaj? Tožno jeka pogrebna pesem Tvojih tovarišev, zadnji akordi nam bolešno božajo duše, preko grobov se plazijo težke sence, ljudstvo Ti plaka ob gomili, in vse one vezi rodovinske, tovariške

in prijateljske Ti vežejo in pletejo venec jasnega, vednega spomina. Glej! Drag si nam bil! Prihitelo je Tvoje ljudstvo v ogromnem številu, prihiteli smo mi, vsem pa krči in trga bol srca za Tabo, dragi Tone! Tvoja šolska mladina prihaja s šopki, jih nastilja v grob — pobožno poklada na krsto, da bi obvarovala svojega ljubljene učitelja težke, rjave prsti. Vse te nežne duše romajo k Tebi ubožne, žalostne! Izgnala jih je usoda s cvetočih livad, po katerih si jih vodil Ti, in današnji dan jim ostane v tožnem spominu — Tvoja podoba pa bo živele v njih lepa — svetla — nedotaknjena. Najlepši spomenik!

Krasne Tvoje popevke se mi bude v duši — a glej — tu grob — vsega konec! Vsak prijateljski sestanek s Tabo mi ostane neizbrisen. Ne loči nas grob — ne loči nas smrt — ne pokop! Ti boš živel med nami — plemenit tovariš, vzpodbujal nas k delu za druge, budil v nas dobro tovarštvo!

Tvojo gomilo pa bo grela ljubezen Tvojih tovarišev — ljubezen hvaležnega ljudstva oklene Tebe — učitelja v drag spomin. Na življenskem potu pa se ustavim večkrat ob Tvoji radosti in bolesti — nikdar zabljani tovariš!

Zamolklo — pritajeno grme grude grobni, grozni spev. Bratje — poslovil se je zopet drag tovariš, odšel nam je naš Anton! Ob razstanku plaka bridko njegova rodovina — njegovi tovariši — njegov rod in

R a m š a k F r a n.

* * *

Tovarišu Hriberniku v spomin smo prejeli še te vrstice: S svojo koščeno roko je kruta smrt posegla v srečno rodovinsko življenje dveh mladih ljudi, ki sta kratko dobo uživala srečno, neskajeno življenje lepih zakonskih dni. Ugrabila je neizprosna morilka-smrt ljubeznivega druga-tovariša svoji ženi, otrokom nenadomestljivega, blagega očeta, tovarišem pa res pravega tovariša in prijateljskega družabnika. Tovariš in družabnik je bil vsepovsod rajni Tona, kakor smo ga vedno imenovali ožji rojaki Savinjcni.

V njegovi rojstni hiši na Ljubnem v Savinjski dolini smo se shajali tuintam v počitnicah dijaki, in mlajši tovariš Tona-samouk nam je zabrenkal na citre, da so nam srce dvigala plemenitejša čustva. Vmes pa gosli, tenor in bas, to vam je bilo v dijaških srcih veselje za kratek čas! Bili smo v tistih letih prvi dijaki v domačem

kraju, kjer so tamošnjemu nadučitelju ob rojstvu Tonetovem grozili, da ga obesijo na prvi tržki hrast. Če se ne bo pokoril volji tržanov. A čas je z neizprosnim korakom zanesel tudi v naš kot žarke kulture, katerih smo bili deležni tudi mi dijaki. Ob znožju naših orjaških planin v lepi spodnještajski Švici smo se divili njih krasoti in v počitniškem času dihalo svobodo, kakor jo diha svoboden človek vrhu teh mogočnih vršacev . . .

Kolikor lepih počitniških tednov, toliko in še več skrbipolnih mesecev je ob kolikormožni podpori svojcev prebil svoja dijaška leta. Bil je siromak-dijak, kakor stotero naših slovenskih dijakov. Trdna volja in iskrena želja sta ga privedla v učiteljski stan, za katerega je gorel in v katerem je z ljubeznijo in neutrudljivostjo deloval do zadnjega vzdihla.

Ni našel v njem zaželjenega smotra! Mlad — 32 let star — je moral leči v prerani grob, daleč proč od nebotičnih vršacev orjaških, prekrasnih naših Savinjskih Alp. Mi, dragi Tona, ki smo te poznali kot blagega tovariša, ostaneš v našem srcu in spominu za vedno!

Tvoj rojak-tovariš R. Wudler.

katere jo oklepa danes klerikalni valpet?" je zapisal dunajski poročevalec „Slov. Nar.“ v svojem poročilu 31. maja t. l.

Kaj res nimajo nikjer strahu, če že nimajo srca? Poznajo nas ponižne in vdane, ki bomo čakali zopet ponižni in vdani — saj do jeseni, jeseni pa naprej in naprej...

Zveza slov. učiteljev in učiteljic na Štajerskem.

Zveza slov. učiteljev in učiteljic na Štajerskem je imela svoj redni občni zbor dne 29. junija v Ptuj.

Ob 8. uri zjutraj je imel odbor svojo sejo, delegacijsko zborovanje pa, ki se ga je udeležilo 91 % delegatov, se je pričelo zaradi zamude vlaka šele ob 11. uri ter trajalo do 1/4 na 4. uro popoldne.

Predsednik Rajšp pozdravi navzoče najsrčneje, poudarjajoč pomen današnjega zborovanja. Prišli smo, da povemo, kaj smo delali, prišli pa smo tudi, da določimo smer našemu delu v bodoče. Spominja se v prisrčnih besedah umrlega tajnika, obče priljubljenega odkritega tovariša Šijanca, katerega spominu zakličejo navzoči trikrat: Slava!

Zatem pozdravi Zvezo predsednik Ptujškega učit. društva, tov. Ivan Klemenčič, želeč zborovanju mnogo uspeha.

Tajnikov namestnik tov. Iv. Tomažič poda poročilo o delovanju v teku zadnjih dveh let. Zveza ima včlanjenih 16 okr. učit. društev in odsek Marenberškega učit. društva ter šteje 652 rednih članov in 2 častna člana; število je naraslo za 15. Odborovih sej je bilo 6 vodstvo samo se je sešlo enkrat in enkrat se je vršilo zborovanje predsednikov okr. učit. društev. Leta 1910. dne 5., 6. in 7. septembra je priredila Zveza v Mariboru počitniški tečaj, s katerim je bil v zvezi izlet 8. septembra na rojstni dom Stanka Vraza.

Iz sklepov odborovih sej je omeniti posebno stališče, ki ga je zavzela Zveza v delitvi dež. šol. sveta, nastop posameznih okr. učit. društev o priliki predloga za uvedbo slov. poslovnega jezika pri uradnih konferencah, skupen nastop z nemškimi tovariši za izboljšanje naših plač — na našo zahtevo je bil v tozadevno enketo poklican tovariš Požegar.

Blagajnik tov. Gnus poroča, da je znašal blagajniški preostanek koncem 1. 1909 K 11598. 1. 1910 je bilo K 108898 dohodkov, K 70920 stroškov, torej K 37978 prebitka; 1. 1911 je bilo K 152759 dohodkov, K 78981 stroškov, torej K 73778 prebitka.

Velike stroške je povzročila Zvezi II. izdaja Žepnega koledarčka, ki pa se pokrijejo, ako stori učiteljstvo svojo dolžnost ter pokupi zalogo teh vsaj po znižani ceni 30 do 40 h.

Ker nekatera društva prijavljajo večja števila članov, kakor plačujejo, se poudarja, da se ima vsako društvo pri izvolitvi delegatov ravnati po številu plačujočih članov, ne članov na papirju. Kdor ne plačuje članarine, se ne smatra za člana naše organizacije.

Takoj po blagajnikovem poročilu, ki je bilo z odobravanjem vzeto v znanje, so bili voljeni za računske pregledovalce tovariši Knapič, Leber in Petrovič.

O „Učiteljski gospodarski zadrugi“ je poročal nje predsednik tov. Lud Černež. — Poudarja posebno pomen in namen te zadruge, ki se je imela začetkom boriti z velikimi težkočami, katerih mnogo so povzročili tovariši sami. Nahajajo se tovariši člani, ki še zadrughim pravil ne poznajo, tovariši, ki poznajo zadrugo le takrat, ko jo rabijo, drugače pa delajo ovire. Obstrukcija se nahaja v naših vrstah, kar pa ne sme biti, ako hočemo, da bo naša stvar napredovala. Poudarja, da se vsem ne more ustreči, zaradi česar pa bi se ne smeli odvracati od podjetja. Opozarja na pogodbo s I. češko ter priporoča tovarišem, da pridno zavarujejo pri tej nam naklonjeni družbi. — Tov. Pulko priporoča, da se računijo stroški pri naročanju listov po %, tov. Brinar pa priporoča, da učiteljstvo ne le svojih event. prihrankov, ampak tudi prihranke šolskih otrok nalaga v naši zadrugi. Pri nakupovanju se ozirajmo vedno na trdke, ki nas podpirajo.

Preds. Rajšp poročevalcu za poročilo in vsemu odboru zadruge za požrtvovalno delo izreče zahvalo. (Konec.)

Kultura in sedanje razmere.

Piše K. K.
(Konec.)

Že od nekdanj je bil anarhizem v vseh svojih oblikah (izkoriščanje, sovraštvo, zasluževanje) najstrašnejši uničevalec človeškega rodu.

Kaka nepravilnost ali brezpravnost je tlačila po Rimljanih obvladane narode že pred več nego 2000 leti. Obupovali so pred neznošnim izkoriščanjem ter hrepene pričakovali odrešenika, ki bi uvedel kraljestvo pravičnosti. Prišel je ter dal človeku formulo za rešitev socialnega problema: „Ljubi svojega bližnjega, kakor samega

sebe!“ Idealno, preidealno za tiste in za naše čase, dobesedno umevano. Umevali so jo pa celo krivo, takorekó samo paradno. Začetek realizovanja rešilne formule je pripoznavati v popolnem obsegu pravice soobčana ali bližnjega. Ni ga treba ljubiti, to je sentimentalno, treba pa je, da ga naravnost ne sovražim. Ni mu treba pomagati, najprej naj pazim, da mu ne škodujem. Nikogar ni treba naravnost podpirati v njegovem razvoju, le ovirati ga ne smem v ničemer, kar ni v splošnem škodljivo.

Tudi zastoj dajati ni treba, ako se le varujem, da ne vzamem nikomur ničesar ter za malenkostno opravilo ali uslugo ne potegnem bližnjemu kožo čez hrbet in glavo.

Dobra dela usmiljenja, miloščine itd. so brezpomembna, ako na drugi strani en gros kratim zdravim pravice, pohabljam njih zmožnosti in potence. Darovi, miloščine ne spravljajo s sveta pomanjkanja, ker ne pomnožujejo vrednosti, ampak se samo razdele; bogastvo se rodi iz proizvodnje, dela, iz preobrazbe in prilagoditve ozemlja, iz kulture. Sploh je velika razodarnost privatnim osebam — ne v javne namene — sumljiva, ker hoče največje darovalce s tem le opravičiti svoje brezdelje. Tudi takozvana razlastitev kapitalistov pomenja le menjavanje posestnikov vrednot, in nima kakor darovanje s proizvodnjem bogastva ničesar opraviti. Ravno takega gospodarskega pomena je odiranje, osleparjenje, tatvina in plen, ne množi bogastva za nikogar; menjajo sicer posestniki vrednost, a močno ovira proizvodnjo bogastva, torej ga le zniža.

Vsi ti načini prometa vrednot provzročajo več ali manj padanje kulture, najmanj sicer darovanje.

Kdor živi od milodarov, ne more delati ali pa neče delati in iskati zaslužka. V slednjem slučaju oškoduje družbo, ker jo oslepari za svoje delovne sile. Čim več je takih, tem prenedostna postaja produkcija na vsakem polju, vrhutega se koristno učinkujoči preveč obremene, torej vlada nepravilnost. Še huje posledice imajo odiranje, sleparstvo, tatvina, neopravičene privilegije. ki ovirajo še močnejše kulturo. V vseh teh ozirih je treba bodočim rodovom čistiti pojme in nato družbo; princip pravičnosti bo odkrival vedno, kje je treba začeti reformirati.

Ne usmiljenje, ne ljubezen ne bosta rešila socialnega problema, ampak le pravičnost in svoboda.

Rimljani niso propadli, njih država ni bila razbita zaradi mehkužnosti in degeneracije rodu zavoljo bogastva in uživanja, kakor čitamo še po nekotih zgodovinah. Propad se je začel že za Avgusta in celo pred njim, ki je začela nepravilnost uničevati blaginjo in bogastvo širših množic, anarhija je naraščala vedno hujša in izpodjedla državi vse korenine, da je končno popolnoma trhla in onemogla zaradi krivičnosti zapadla maloštevilnim tujim druhalim v plen.

Bogastvo daje državi silo in moč, napravlja zveste podanike, širjajoča nepravilnost ga pa kmalu uniči in je pomenjala še dozdaj povsod začetek konca, ako se v pravem času ni iztrebila. Nič manja anarhija se ne vleče skozi srednji vek do najnovejše dobe: „Zgodovina človeštva je zgodovina njegovih zmot.“

Tiho se vplazi najprej despotizem ali nepravilnost v prid le enega stanu, narašča in končuje z neredom. Nedolžno izgledajo razne oblike nepravilnosti: kršenje samoobsebi umevnih pravic uradnikov, omejevanje njih svobodščin z neumestnimi formulami o službeni pragmatiki, da je vezano in se ne more niti gibati; zavlačanje in onemogočanje sklepanja potrebnih akcij v zakonodajalnih skupščinah, zavlačanje duhu časa odgovarjajočih reform na polju šolstva, sodstva, sploh oviranje napredovanja in uveljavljanje fosilnih, neprimernih oblik izza premagane preteklosti.

Kultura ni nekaj stalnega, ampak nastajajočega, kateri primerno se morajo izpopolnjevati potrebne oblike socialnega redu na principu višje pravičnosti in svobode, ne narobe; najvišja kultura bo nekoč identična z najvišjo pravičnostjo in največjo svobodo; v tej smeri leži, kakor sem omenil, rešitev socialnega problema.

Kršenje in omejevanje pravic ali svobode zakonitim potom — to je nepravilnost — je napačno sredstvo; ne more drugače vplivati, nego da uničuje intenziteto življenja nalik naravnim katastrofom.

Vseeno je, ako ničesar ne pridelam in pridobim, ali pa mi drugi vse vzamejo, da nimam ničesar.

Vseeno je za moje poznejše življenje, ako sem bil že rojen kot idiot, ali mi pa, sprva normalnemu, vso dobo dospevanja izbijajo iz uma vsako možnost samostojnega svobodnega razmišljanja in presojevanja, vsako možnost snovanja idej z napačnim neresničnim nedom, s sugestijo in zbujanjem strahu. V obeh slučajih mi je nemogoče za sebe misliti in ukrepati ter na podlagi tega pošteno pridobivati.

Vseeno je tudi na primer, ali se komu odrežejo roke, ali mu pa zaradi katerega-

koli prestopka odtegnejo vsako možnost pridobiti si eksistenčne pogoje.

Vseeno je, ako nimam nobenih idej, ki bi jih lahko objavljali, ali mi pa zabranijo v slučaju, da jih imam, pomisliti na eksistenčno varnost, da se jih ne upam objaviti. Ako so ideje resnične, jih v drugem slučaju ljudje ravno tako pogrešajo, kakor da bi jih sploh še ne bilo.

Preganjanje znanstvenikov, publicistov zaradi tega, ker širijo obsebi resnične ideje, ki slučajno niso v skladu z naziranjem enega stanu ali z nauki kake institucije, je ravno tako nepravilno, kulturno škodljivo, anarhistično početje, kakor usužnjevanje in odiranje. Celota trpi škodo, ker se jo prikradla za množico idej, ki so podlaga proizvodnji, podjetnosti in asociacije.

Vseeno je, sem li analfabet, ali pa ne smem čitati, kar mi širi spoznanje; efekt je isti; ne morem napredovati in ostajam neumen.

V državljanskem oziru velja isto.

Za kulturo je vseeno, imamo li absolutizem ali pa ne, ako v drugem slučaju množica ljudstva v ustavni državi ne sme voliti po prepričanju in lastnem presojevanju, ker se to zabranjuje s strahovanjem in raznimi drugimi sredstvi.

Vsak tak despotičen socialni pojav je zlo; uničuje življenske funkcije, posebno najvažnejše, ki so ravno duševne. Vsaka nepravilnost zaradi despotizma od katerekoli strani v javni zadevi napravlja doseganje kulturne pridobitve in socialni red iluzorične, udušuje in pomandra pojave življenja, sploh njega intenziteto.

Naše nevedno, nerazodeno ljudstvo pričakuje od tega sistema rešitve iz bede in brez pomembnosti! Zastopnike nepravilnosti prepričati o zlu je vedno neplodno početje; saj zahtevajo zase privilegije in absolutno oblast, hočejo biti bogovi, torej je nujno, da so jim na razpolago zatiranci, potrebujejo nujno nesvobodne in vseh pravic oropane, ker je eno do drugega v korelativnem razmerju.

Kultura, pravičnost, svoboda, sreča so identični pojmi in značijo vedno le eno in isto plat socialnega življenja in njega pojavov, samo z različnega stališča opazovalca in raziskovalca. Enega stanja ni mogoče ustvariti brez drugega, vse pa uničuje nepravilnost v najkrajši dobi.

Ne da se po kulturi stremiti, obenem pa uničevati človečanske pravice, posebno duševno svobodo. Z despotizmom ni mogoče zabranjevati anarhizma, z nesvobodo in usužnjevanjem se ne da ustvariti pravičnosti.

S poklerikaljenjem šolstva in učiteljstva se ne da v nastajajočih rodovih doseči višja izobrazba, ali sposobnost za intenzivnejše proizvodnjo ali pridobivanje.

S preganjanjem širiteljev svobodnega mišljenja in raziskovanja ni mogoče pomnoževati za potomce idejnega zaklada.

S pobijanjem vsakega pokreta, vsakega živahnega gibanja se ne zbujata intenziteta življenja.

Seveda so to enostavne resnice, vendar se povsod pripravljajo, postavljati jih na glavo in uveljavljati nasprotno principe.

Boj za obstoj se bo sploh vedno, ali vsaj za nedolgodno dolgo; vršil srdito med ljudmi, v drobnem in na veliko, in ne samo napram prirodi, kamor sodi, in ki daje največje jamstvo za hitri kulturni razvoj. Ako tudi glede slednjega z ozirom na celoto antagonizma med ljudmi ne more biti, obstoja vendar absolutni antagonizem med kulturo in nekulturo, pravičnostjo in krivičnostjo, med državnim redom in anarhijo, med svobodo in brezpravnostjo, parazitstvom in koristnim učinkovanjem itd.

Zaradit tega obstoja tudi večni antagonizem med privrženci in podpiralci prvega, oziroma drugega sistema, med zastopniki pravičnosti in svobode ter med pristaši anarhizma v katerikoli obliki, od despotata in zatiralca nasproti zatiranemu počenši dol do tata in okradenega. Krivičnost je pri prvem, krivičnost je pri drugem, le v sredstvih se razločujeta. Despot, zatiralec ima po svoji sili na razpolago zakone in postave, ki jih obrača sebi v prid ali jih nareja iluzorične, ropar in tat sta pa prisiljena zanašati se le na lastno moč.

Nikdar se oba sistema ne dasta spraviti v harmoničen sklad, v asociacijo in solidarnost, v organizacijo kot državno obliko. Vsako tako prizadevanje je brezuspešno, antagonizem med kulturo in nekulturo, napredkom in med reakcionarstvom je nepremostljiv, boj še danes nedokončan. Ta razredni boj se ne vrši med proletarci in kapitalisti, med posedujočimi in neposedujočimi, sovraznik je za posedujoče in neposedujoče nepravilnost, anarhija ali nesvoboda.

Ko bi ne bilo nepravilnosti ne več anarhizma ne tlačanstva ne svobode, ne bi bilo več boja, zakaj vsi vzroki za kak boj bi s tem izginili. Vse bi se solidarno asociiralo in še tesneje organiziralo v stoterih oblikah za boj nasproti prirodi in v svrhu čim hitrejšega skupnega obvladavanja in prilagoditve planeta. Kakšen poskok in napredek glede bogastva, kultura se odkriva očem! Kolikor tudi v sedanjem času pre-

vladujejo težnje po kulturi in napredku, koder večina prebivalstva stremi za pravi boj za obstoj, ni več mnogo časa, niti posebne volje, tratiiti čas in sile za usužnjevanje stanov, slojev, omejevanje in kratenje pravic komurkoli.

Pri nas je treba, ako hočemo boj za obstoj kreniti na pravo polje, uvesti temeljite in korenite reforme na vsakem polju, na vsaki panogi gospodarstva in uprave, pred vsem v sodstvo in šolstvo.

Z intenzivno naobrazbo mladine, navedenemu primerno, je posebno treba vzgajati in pripravljati prihodnje rodove sposobnejše za življenje in uspevanje na tej zemlji, na tem svetu — ne za kak oni svet. Boj proti nekulturi bo končno premagal vse ovire, ki se še sedaj stavijo temu nasproti.

Nekoč vendar mora večina izpregledati in začeti udeleževati pravo kulturo; tedaj pa ne bodo smeli več pozabiti na nas in naše opravičene zahteve.

Iz naše organizacije.

Skupne zadeve.

Iz Zaveze avstr. jugoslovanskih učiteljskih društev.

Delegati so dalje prijavila sledeča društva.

VIII. Učiteljsko društvo za šolski okraj Rudolfovo:

24. Franc Zagorc, nadučitelj — Bela cerkev;

25. Martin Matko, nadučitelj — Toplice.

IX. Goriško učiteljsko društvo:

26. Rožica Bajt, učiteljica — Bajt;

27. Terezija Pipan, učiteljica — Ročinj;

28. Ignacij Krizman, nadučitelj — Dornberg;

29. Josip Zajec, učitelj — Lig;

30. Josip Dvojenik, okrajni učitelj — Bilje;

31. Jakob Novak, učitelj — Kanal;

32. Jakob Rojic, učitelj — Gradišče.

X. Savinjsko učiteljsko društvo:

33. Robert Senica, učitelj — St. Jurij ob Taboru;

34. Franc Rožanc, učitelj — Vransko;

35. Anica Brišnik, učiteljica — Orlavas. Namestnika:

4. Ivan Jakše, učitelj — Vransko;

5. Bogomir Zdolšek, učitelj — Griže.

XI. Slovensko učiteljsko društvo kočevskega okraja:

36. Karel Puhar, učitelj — Ribnica;

37. Ciril Vizjak, učitelj — Loški potok;

38. Leopoldina Tomšič, učiteljica — Ribnica.

XII. Sevnjsko-brežiško učiteljsko društvo:

39. Simon Gajšek, nadučitelj — Dobova;

40. Ivan Černež, učitelj — Videm;

41. Vincencija Novak, učiteljica — Globoko;

42. Josip Pečnik, nadučitelj — Kapele;

43. Melhijor Rismal, učitelj — Rajhenburg.

Za glavno zborovanje sta zglašeni sledeči temi:

1. Naš položaj in šolstvo. Poročevalec tovariš Karel Kveder — St. Jurij ob južni železnici.

2. Stalno nameščenje okrajnih šolskih nadzornikov. Poročevalec tovariš Melhijor Rismal — Rajhenburg.

Delegacijski seji se predloži v pretres in sklepanje preosnova „Učiteljskega Tovarisa“ glede vsebine, obsega in cene.

Prvi dve pripravi razpravi segata globoko v naš interes. Važna je posebno druga tema. Kakor druge velike učiteljske organizacije v Avstriji, zavzeli bomo tudi mi svoje stališče glede stalnega nameščenja okrajnih šolskih nadzornikov. Zato naj vsakdo razmisli o tej programni točki, da se zavzamemo za ono, kar bo v korist narodnemu šolstvu in učiteljstvu.

Važen je tudi predlog glede preosnove „Učiteljskega Tovarisa“. Storit moramo vse, da ga spopolnimo v vsakem oziru.

Vodstvo Zaveze.

Predsednik:

L. Jelenc.

Štajersko.

Gornjegrajsko učiteljsko društvo je zborovalo dne 30. junija v Novi Štiti. Vse točke vzporeda so se rešile zanimivo in s koristjo za vsakega udeleženca. Na poziv Učit. tiskarne v Ljubljani se je sklenilo na zborovanju, opozoriti vsa šolska vodstva tega okraja, da naročajo vse k šoli spadajoče tiskovine pri omenjeni tiskarni. „Svoji k svojim!“ Tudi se je vzpodbujalo, da bodimo vsi udje za učitelje toli važne. „Učit. kredit zadruga“ v Celju.

Tovariš Burdian nam je podal jako skrbno izdelano učno sliko: „Hišna muha“. Za svoj trud je žel od navzočih zaslužen zahvalo. Da pa se ta poučljiva, obširna razprava ne izgubi v pozabljenost, bo tov. referent to svoje delo na željo vseh objavil v časopisu. Poročilo tov. predsednika Kelca, ki ga je vsak z velikim zanimanjem poslušal, nas je vzpodbudilo in bodrilo hoditi po stopnjah tega našega tovariša. Povsod in vselej

je pokazal s svojo besedo in dejanjem, da mu je slovenska narodnost nad vse. Povsod in vselej je iskal s svojo neomajeno odločnostjo pravice. Po dolgem 35 letnem delovanju za šolo in narod mu še ni umrlo veselje k temu, še deluje z mladeniško vnetostjo, češ: „Ne samo, kar veleva mu stan, kar more, to mož je storiti dolžan.“ Njemu in tov. Kocbeku, ki mu je odločila usoda že 30 let delovati na polju slovenskega šolstva, čestitajo vsi udeleženci k temu častnemu jubileju vsak z mislijo: ali se bom pač kdaj tudi jaz lahko po tolih letih oziral nazaj s takim ponosom kot vidva?*

O, trosi Bog Vam sreče rož
na Vaše vse poti!
A nam še daj več takih mož,
mož vrlih kot ste Vi!

Prihodnje zborovanje bo 15. avgusta na Ljubnem. Na snidenje tam vsi! V slogi je moč.

Književnost in umetnost.

Dr. K. Ozvald. Srednješolska vzgoja. Založila „Goriška tiskarna“, A. Gabršček. Gorica 1912.

To delo je pravkar izšlo kot prva publikacija „Prosvetne knjižnice“, ki bo obsegala sto zvezkov (urejuje V. Knaflič, zalaga „Goriška tiskarna“ A. Gabršček).

Naslov Ozvaldove knjige „Srednješolska vzgoja“, bi lahko imel podnaslov: „Iz srednješolske klopi za srednješolsko klop“. Saj je v tej knjigi zajet velik del avtorjevega življenja ali bolje rečeno: lep kos razvoja njegovih misli o srednji šoli — izza dobe, ko je kot gimnazijček prvič stopil čez srednješolski prag, pa do žive sedajnosti, ko, v zrelih moških letih, kot gimnazijski učitelj lahko „sine ira et studio“ sodi o „srednješolski vzgoji“.

Nezadovoljnost s tem, kar je, je pisatelju vodilo pero; ali ne tista godrnjava nezadovoljnost, ki je bolj ali manj sama sebi namen, temveč tisto čustvo nezadovoljnosti, ki je mati — napredka. Zato pa avtorju tudi ni toliko do tega, da bi porušil stare malike, kakor da pokaže nove smotre, ki se naj dvignejo iz danih socialnih razmer.

Dr. Ozvald predvsem krepko podčrtava pojem „vzgoja“, češ, to je vse nekaj drugega nego učenje, in obenem nekaj vsaj toliko važnega kot učenje. In upravičeno! Za samo bistrjenje duha bi srednja šola res bila predraga kupnina. Srednja šola ima v prvi vrsti vzgajati, t. j. buditi in jačiti tiste sile v razvijajočem se človeškem bitju, ki so princip življenja — mlado hotenje. Šele tedaj postane te vrste šola v resnici „srednja“ šola, posredujoč med začetno šolo domače hiše in visoko šolo življenja.

In komu je namenjena „Srednješolska vzgoja“? Učitelju, učencu, očetu? Jaz bi rekel — vsem trem! Vzganjanje mladega bitja pač jako nalikuje zdravljenju bolnika. Kakor bo se izgubljeno zdravje slednjič vendar zopet nasmejnilo tistemu bolniku, ki ne le da mehanično „jemlje“ zdravila, ki mu jih svojci, po zdravnikovem naročilu, mehanično podajejo, temveč ki zaeno s svojimi strežniki podrobno pozna bistvo svoje bolezni in tudi ve za namene zdravnikov, prav tako bo i vzgoja uspevala le — „viribus unitis“, t. j. ako se med seboj podpirajo trije glavni faktorji: učitelj, učenec (t. j. „šola“) in — dom. To pa bo kajpada samo tedaj mogoče, ako vsi trije vedo, kaj je in kaj ni — vzgoja! —

Ker je potemtakem Ozvaldova knjiga pomenljiv socialen pojav v razvoju slovenske pedagoške literature, vsem pouka željnim kar najtopleje priporočam pravkar izšlo „Srednješolsko vzgojo“.

Novi Akordi. Meseca marca je „Učiteljski Tovariš“ obširno poročal o zadnjih dveh številkah X. letnika „Novih Akordov“. Pravkar sem pregledal prva dva zvezka XI. letnika, ki spričo svoje raznovrstne in dobre vsebine zaslužita, da o njih pišem.

Med priobčenimi zbori me je zanimala daljša Vasilij Mirkova „Kam hitite?“, precej nenavaden mešan zbor z vpletenim tenor-jevim samosplovom. Zaradi nekaterih čudno prisiljenih mest že presega možnost manjših zborov in mu bo tudi soliste težko dobiti. Sicer pa s korajžo nadenj! — Za Oskar Devov moški zbor „Še ena“ manjka čutečih pevcev in izšolanih glasov. Če se je naši pevci lotijo, pojde vsa poezija rožnega Zupančičevega teksta in humorja polne skladbe rakom žvižgat! Jaz si že ne upam blizu! — V lahkem tonu, ki ga naši kvar-teti ljubijo, se ziblje Pavčičev četverpesev „Deklica, ti si jokala“. Preprosto, domače blago, ki ne ostane le na papirju kot mnogo novejših zborov, marveč bo četrtespevom jako dobrodošlo. — Emil Adamič je žal zastopan le s svojim kratkim moškim zborom „Polonica“. V njegove zборе sem za-ljubljen, ob njih uživam, čeprav so mi bolj všeč mešani kot moški. Tudi v „Polonici“ je Adamič dobro zadel ljubkost Golarjevega te-

ksta. — Med objavljenimi samospeli ima prvo mesto Lajovčeva karakteristična „Pesem o tkalcu“, ki zahteva mojstra pevca in umetnika spremljevalca, zato bo najbrž čakala boljših časov. V primeri z našimi razmerami je Lajovic v svojih skladbah 50 let pred nami. Da bi kdaj tudi slovenske tekste hotel komponirati! — Gotovo pa pogrešamo takih samospelov kot je Stanka Premrla „Zapel bi pesem žalostno“. Iz nje zveni (slično iz dr. Gajmir Krekove „Predsmrtnice“) trpka resignacija. V tehniškem oziru ne dela niti pevcu, niti spremljevalcu stinosti, zato se priljubi. Peli ga bodo mnogokrat. — Klavirsko literaturo sta pomnožila Janko Ravnik (Moment) in Vasilij Mirk (Glasbeni utrinki I., II.). Posebno Moment je dobra klavirska stvar, ki prica, da je Ravnik brez dvoma talent, Miha Rožančeva „Giga“ je sicer skromen, vendar vesel pojav v ubožni zalogi slovenskih skladb za gosli in klavir. —

Prva številka ima hvalabogu tudi književno prilogo, ki prinaša na uvodnem mestu referat „P. H. Sattner in njegova Assumptio“ nadalje vesti glasbenih društev. Življenje in stremljenje umetnika, Naše skladbe, Pêle mèle ter listnico uredništva. Med kritikami mi najbolj ugaja poročilo o Ipavčevem večeru sl. pevskega društva Lj. Zvon, v katerem ljubljanski glasbeni in koncertni referent, skladatelj Lajovic, neusmiljeno zdela mojo malenkost zaradi načina naštudiranja takrat proizvajanih zborov. Tako je prav! Naše napake nam pokažite vi, bogovi na Olimpu, opozorite nas nanje, če hočete, da napredujemo! Gotovo sem tudi jaz proti pretiranemu razsekavanju besedila, toda vprašanje je in na to odgovorite: kje naj pevci dihaajo, če hočemo imeti pred seboj vitko raščeno melodijo? — Dasiravno sem bil tarča, na katero je Lajovic streljal jaz, namesto nekoga drugega, sem mu za po-učilo hvaležen in se izkušam poboljšati. Če ne pojde na mah, gotovo vsaj sčasoma.

Pevovodja Prelavec.

Zvonček objavlja v 7. številki to-le vsebino: 1. Cvetko Gorjančev: Pesem ptičk. Pesem. — 2. Mali srpan. Vinjeta. — 3. Ivo Trošt: Ob učenju. Povest s podobo. — 4. Pavel Strmšek: Cir in Grki. Povest. — 5. — m —: V hroščevem letu. Pesem. — 6. Anton Aškerc, slavni slov. pesnik. Podoba. — 7. K. Andrejev: Želodek. Pesem. — 8. I. K. Erben. — Josip Gruđen: Zlata pavka. Povest. — 9. Jos. Vandot: Desetnica. Planinska pripovedka. — 10. Cvetko Gorjančev: Desetnica. Gledališka igra. — 11. K. Str.: Sladorni trs. Povest s podobo. — 12. Tone Rakovčan: Morje. Pesem. — Pouk in zabava.

Kosova gostija, otroška spevolgra, priredil Anton Kosi. Pomlad se bliža, veselje in življenje. Kos v grmovju vabi na gostijo. Žolna je njegova nevesta, sinica sva-tevca, brglez pozavčin, sraka kuharica, zajec godec. — Uvaja nas v spevoigro kratka deklamacija. Za to pride petje sedmih kitic. Med vsako se nekoliko preneha, in nato eden proizvajalec pove prvo vrsto prihod-nje kitice. Končno se ponovi še prva. Dvo-glasen napev je Kosi priredil po narodni pesmi v navadnem polka-tempu, ki pa go-tovo pri sedemkratnem ponavljanju postane preenoličen in mora poslušalca naveličati. Ne dvomimo zaradi tega, da bodo spevo-igro z veseljem pozdravili, ker podobnih stvari za otroške predstave vedno primanj-kuje.

— a.

Obrambni vestnik.

* **Učitelji — „angeli“ in „svetniki.“** Verski kramarji in komedijanti so našli po-snemanja sedaj tudi med učiteljstvom. Pe-sem o brezvercih, ki so jo že skoro ovrgli vrhovni klerikalni petelini, so pričeli peti sedaj — Slomškari. Neslana roba! Ljubljanski Jeglič, ki mu je vera pač želodec, je postal naenkrat versko blazen in razločuje celo katoliške in verne zemlje od brezver-skih. Smešni ljudje pač, ki spadajo po svo-jem fanatizmu v blaznico. Kažejo se kot zagovorniki verskega momenta, so pa v resnici verski hinavci. Uboga vera, če jo bodo branili taki ljudje! Slovenska zemlja menda nima večjih kreatur od Slomškarjev, ki imajo za sabo že štiriletno sramotno zgo-dovino — prodanih duš. Pač tu edino pride dr. Krekov rek o učiteljstvu na pravo mesto, zakaj organizacija Slomškove Zveze igra res vlogo „psa za plotom“ in že tudi poginja kakor pes za plotom.

* **Boga dražijo.** In kakor pojejo Jegliči po okr. uč. konferencah, tako piše potem farizejsko glasilo slovenskih katehetov, v katerem gostuje klerikalno slovensko brez-značajno in brezčastno posvetno učiteljstvo. Višek hinavščine je doseglo glasilo sloven-skih katehetov „Slovenski Učitelj“ s sle-dečo notico, ki jo prinaša v svoji letošnji 6. štef. Glasi se tako-le:

„Boga dražijo vse tiste učiteljice, ki so članice Marijinih družb, a obenem tudi čla-nice liberalnih društev in naročnice li-beralnih listov. Takim pošten človek ne more reči drugega, nego: „Žalostno!“ Ako so toli naivne, da smatrajo, da se to po-četje more zlagati z vestjo, — naj se dajo vendar poučiti ter naj pogledajo na Fran-cijo in Portugalsko. S takim ravnanjem de-

lajo po eni plati poklone Bogu vsevednemu, po drugi pa poklanjajo cvetice luciferju. Človek na stopnji učiteljske izobrazbe sko-raj ne more biti tako neveden, da ne bi čutil, kako veliko nesoglasje je med članico Marijine družbe in med naročnico liberal-ne lista. Luč in tema se sovražita. — Čudno in neumevno je, da je pri nas na Kranjskem sploh še dokaj ljudi, ki hočejo biti po vsem korektni katoličani, ki se ude-ležujejo v celem verskega življenja, obenem pa podpirajo gnilo, veri in cerkvi sovražno, strupeno in predvsem pa grešno libe-ralstvo. — Ne motimo se, če trdimo, da so to tisti ljudje, ki prisegajo uprav na vsebino mlačnega, navadno pa liberalnega časopisja. Kdaj se bo popolnoma zdanilo? Ne reči: „Smo kristjani!“, temveč: „Mi smo odločni, prepričani, konsekventni ka-toličani!“

S studom se mora obrniti človek od teh verskih kramarjev in farizejev, ki javno kupčujejo s svojo vero. Vaša dejanja so bogoskrunstvo!

* **Masaryk jim je dober!** Slomškarsko glasilo, ki je sicer vedno polno napadov na prof. Masaryka, prav pohvalno omenja tudi njegove predloge v drž. zboru v prid izbolj-šanja plač ljudskošolskemu učiteljstvu. Tu-kaj se vidi, kdo je prijatelj učiteljstva in kdo ne! Prav pobožno je poročilo „Slovenskega Učitelja“ o veliki akciji, ki jo je započelo in zbudilo avstrijsko napredno slovansko in nemško učiteljstvo v državnem zboru potom učit. pri-jaznih poslancev za pomoč države v prid učiteljstvu. Poročilo „Slovenskega Uči-telja“ o vsem tem je pa grda hinavščina in lopovstvo, kar moramo razkrinkati. „Slov. Uč.“ poroča: „Posl. Verstovšek (klerikalec) je v odseku zagovarjal splošno ljudsko sta-lišče ter predlagal, da naj država prispeva tudi k stavbam 50%.“ Proti temu po-ročilu je resnica, da je klerikalna stranka nastopila glede zahtev učiteljstva v držav-nem zboru proti učiteljstvu in proti ljudstvu. Slovenski klerikalni poslanci so hoteli sploh onemogočiti vso akcijo učiteljstva v drž. zboru. Posl. Verstovšek in njegovi kolegi so glasovali vedno proti učiteljstvu in omenjeni predlog je bil stavljen le zato, da bi sploh odbili vsak prispevek za šol-stvo od države. V kak sklad spravljajo se-daj Slomškari to poročilo „Slov. Učit.“ s svojimi verskimi načeli? Hinavci na dan! Sramota za učiteljsko organizacijo kot je Slom. Zveza, ki je udinjana politiški stranki, ki nastopa vedno proti učiteljstvu in proti šolstvu; sramota za Slom. Zvezo, ki ima svojega predsednika v stranki, katera na-stopa proti učiteljstvu, in ta zastopnik učiteljstva se niti ne gane proti temu; sramota za organizacijo, katere člana in voditelja (Ravniki in Jaklič) glasujeta proti intere-som članov organizacije! Taka organizacija res ni vredna, da pogine — kakor pes za plotom!

* **In vi se upate nastopiti proti nam?** Na vse to pa piše „pedagoško-katehetski“ list še sledeče:

„Več zavednosti. Nekaj naših članov še vedno tuintam zaide na zborovanja li-beralnih okrajnih učiteljskih društev. Ne vprašujemo po vzroku, ker naši člani za to ne morejo in ne smejo imeti nobenega iz-govora. Naznanjamo pa, da dvoživk ne ma-ramo; mi poznamo za take samo eno — in sicer radikalno pot. Z nami — ali proti nam! Toliko zavednosti in inteligence pa vendar mora imeti vsak naš član, da ne bo komaril zdaj tu, zdaj tam. Neznajčajneže prav lahko pogrešamo.“

Ali ni to prepotenca, da se potem upajo še tako agitirati zase in nastopati hkrati zoper nas? Ni je menda večje hinavščine na svetu nego je to! Kako naj učiteljstvo vstopa v organizacijo, katere voditelji so še vselej pri učiteljskih vprašanjih nastopili in glasovali zoper učiteljstvo!?

Politiški pregled.

* **Knez Thun — Stürgkhov naslednik?** Češki listi poročajo, da bo, ako se doseže češko nemška sprava na Češkem imenovan v jeseni za ministrskega predsednika češki nemestnik knez Thun, kateremu se bo po-verila sestava parlamentarnega ministrstva.

* **Društveni zakon.** Edini uspeh med vsemi odseki more izkazati le ustavni od-sek, v katerem je bila končana razprava o novem društvenem zakonu.

* **Štajerski deželni zbor.** Iz Gradca poročajo, da se že več tednov vršijo poga-janja za delazmožnost štajerskega deželnega zbora. Stvar baje zdaj ne stoji slabo. Če se pa do jeseni delazmožnosti ne bo dalo doseči, bo deželni zbor razpuščen.

* **Italijanska pravna fakulteta.** Z ita-lijansko pravno fakulteto tudi prihodnje leto ne bo nič. Odsek do nadaljeval dotično razpravo šele v jeseni.

Kranjske vesti.

— r — **Osemnajst — in še ti bodo ubežali.** Škandalozne so šolske razmere danes na Kranjskem. Kriva pa je temu večina, ki ima deželo v rokah, Na velikem pomankanju

trpi naša dežela glede učiteljstva, in lahko trdimo, da je Kranjska v celi Avstriji naj-slabša dežela glede plačevanja dež. uradnikov — učiteljstva. Posledica temu je, da se nihče več ne posveti učiteljskemu stanu in da še ti, ki študirajo na učiteljski, gredo v kako drugo službo. Čez štiri leta pride iz ljub-ljanskega učiteljskega kvečjemu kakih petnajst izprašanih moških učnih oseb. Od teh petnajst jih ostane kvečjemu kakih sedem kot učiteljev na Kranjskem, drugi pojdejo k pošti, železnici ali na Štajersko in Primorsko. Tako bo Kranjska kmalu brez učiteljstva. Kdo bode še služil pod takimi škandaloznimi razmerami in za tako sramotno plačo. Prepričani smo, da se jih letos niti petnajst več ne vpiše v prvi letnik v učiteljske, ker so že starši toliko previdni, da bodo svojemu sinu odsvetovali se iti učiti — za stradanje. S prihodnjim šolskim letom ustanovi vlada na učiteljsku pripravljalni razred. Tako nizko je torej že sedaj padlo ljudsko šolstvo, da se mora s silo pre-sati iz ljudi, ki bodo vedno nepopolni — učitelje. Sedaj torej bodo učenci iz četrtega razreda ljudske šole vstopili v učiteljske. V času, ko se vse učiteljstvo bori, da si pridobi še višjo in popolnejšo izobrazbo nego jo ima dosedaj, se upa vlada tako škandalozno odgo-voriti na učiteljsko zahtevo. Pripravljalnica na učiteljsku je ponižanje za učiteljski stan. Danes, ko so naša učiteljska že stare škatlje nasproti sodobnemu razvoju znanosti in vede, se upa vlada ponižati učiteljske s priprav-ljalnico, namesto da bi ga preustrojilo, ker naša učiteljska že davno kriče po reformi. Škandal pa tudi za vlado, da na ta način izkuša sanirati pogubno rano naše dežele, nego da bi nastopila tam, kjer je vzrok teh razmer!

— r — **Kranjska izvoljena dežela.** Slov. Učit. poroča:

„Šolski bratje so se naselili na Hrušici pri Jesenicah. Prišli so iz Strebersdorfa pri Dunaju. Kupili so od posestnika Schreya veliko vilo. Tamkaj ustanove za enkrat juve-nat, v katerem bodo pripravljali poštene mladeniče za svoj red. Pečajo se z vsako-vrstnimi šolami. Gospodje so visokoizobra-ženi vzgojitelji. Posamezne njihove nase-lbine stoje pod patronatom visokih članov iz cesarske hiše. Ravnatelj brat Anzelm Mav-ser je Slovenec. Sprejemali bodo na Hrušici samo jugoslovanske mladeniče, Slovence in Hrvate. Za občino, kakor za Slovence sploh, je podjetje velikanskega pomena, zato novo-došle vzgojitelje z veseljem pozdravljamo in jim želimo mnogo božjega blagoslova.“ — S tem je dobila kranjska dežela eno kleri-kalno učilnico več. Slomškarjem, ki so tako navdušeni za take vrste vzgojevalce, pripo-ročamo, naj pristopijo k šolskim bratom. Posebno nekaterim ne bi nič škodilo malo klosterske postave!

— r — **Okrajna učiteljska konferenca za postojnski šolski okraj in proslava 60-letnice okraj. šolskega nadzornika in ravnatelja gospoda I. Thuma** se je vršila dne 23. junija 1912. V Vipavi v lepo okra-šeni šolski sobi. Poročilo nadzornikovo je bilo vse skozi stvarno in poučno. Za tem je eksperimentiral tov. Grum z onimi fizika-ličnimi aparati, ki jih v ljudski šoli največ rabimo. Tovariš A. Skala ml. je vrlo dobro predaval o temi: „Slovenski pesniki in pisatelji s posebnim ozirom na Notranjsko.“ Natančneje je podal življenjepise M. Vilharja, Fr. Levstika in Fr. Erjavca. Prav bi bilo, da priobči mladi tovariši v Popotniku vsaj svoj teoretični del iz življenjepisa prvih dveh imenovanih pisateljev-pesnikov, da učitelstvo spozna, kako si mislijo naši prvi šolniki — to snov podano ljudskošolski mladini. — Pri izbiri učnih knjig za šolsko leto 1912/13 je na-stala čudna ali ne taka politiška mešanica, kakršno so provocirali nekateri odpadniki ljubljanskega učiteljstva na tamkajšnji kon-ferenci. — Po poimenskem glasovanju je končno zmagala razsodnost tovarišev ter se je sklenilo uvesti z novim šolskim letom namesto dosedajnega jako neapraktičnega „Abecednika“ Widrovo „Moje prvo berilo.“ Stalni odbor je ostal dosedanj. — Po sklepu konference se je v izbranih besedah zahvalil tov. A. Skala st. našemu ljubljensmu nadzor-niku za ves trud in vso ljubezni, ki jo je imel z učiteljstvom našega okraja v dolgih šestin-tridesetih letih svojega nadzorovanja. V znak ljubezni in globokega spoštovanja do tega mo-ža mu je poklonilo učiteljstvo k njegovi 60let-nici njegovo lastno sliko v zlatem okviru in srebrn servis. Živahno odobravanje in glasni klici „Živio“ so pričali, kako srčno si želi vse učiteljstvo, da bi sicer že osiveli, a vendar še trdni nadzornik mogel vršiti svoj težki posel vsaj še prihodnjo dobo. — S solzni-mi očmi se je zahvaljeval blagi gospod na teh tako iskrenih in srčnih ovacijah vsega učiteljstva. — Naj ga Bog živi i dalje v napredek našega šolstva in dobrobit učiteljstva! — Po konferenci se je vršila vo-litev dveh „izvedencev“ v okrajni šolski svet. Dobila sta večino glasov dosedanja naša zastopnika Anton Skala in Dragotin Česnik. Klerikalni kandidat J. Grad je ostal v ogromni manjšini.

— r — **Okrajna učiteljska konferenca kočevskega okraja** se je vršila v soboto, dne 22. junija, v Ribnici. Po poročilu nad-zornika g. Josipa Novaka o pouku v nada-ljevalnih šolah in po referatu g. Štruklja o

* Tudi z naše strani iskrene čestitke! Uredn.

ječljajočih otrocih so se vršile volitve v knjižnični odbor, v katerega so bili enoglasno voljeni: gđc. Blahna, gđc. Krašovec, tov. Grčar in gđc. Tomc. Tudi pri nato sledečih volitvah v stalni odbor so bili izvoljeni istotako: tov. Štefančič, tov. Wigele, gđc. Blahna, tov. Bergant in g. Štrukelj. — Kot zadnja točka dnevnega reda je bila volitev dveh učiteljskih zastopnikov v okr. šolski svet. Po teh po listkih izvršenih volitvah sta bila enoglasno izvoljena napredna kandidata: tov. Franc Štefančič, (Velike Lašče) in tov. Ivan Loser (Borovec-Morobitz). Gosp. nadzornik se je zahvalil navzočim in s trikratnim klicem „Slava“ presvetlemu cesarju zaključil konferenco. Skupni banket vršil se je v gostilni g. Podboja (pri „Cenetu“), kjer je bilo učiteljstvo prav izborna postreženo, za kar gre posebna hvala gosp. gostilničarju. Vnapitnico g. nadzorniku je izvedel tov. Štefančič v krepkih besedah, na kar se mu je gosp. nadzornik zahvalil. Vsa čast pa vrlim tovarišem-pevcem, ki so jako zadovoljivo izvedli nekaj narodnih pesmi. Nekaj pa je bilo opaziti, in sicer to, da se je izvidela iz vsega neka neprisljenost, česar je bilo pogrešati že nekaj let poprej.

Štajerske vesti.

—§— Obrtniška posredovalnica za Spod. Štajer. Slovenski obrtniki na Štajerskem smo jako pogrešali zavod za posredovanje obrtniških vajencev. Da se temu čimprej odpravimo, se je na I. slov. obrtnem shodu v Celju sklenilo tozadevne posle začasno poveriti „Občeslovenskemu obrtnemu društvu v Celju“. Društvo je s posredovanjem že pričelo in je moralo posebe nastavit pomožno pisarniško moč, ker društveno vodstvo ne more samo izvrševati obilnih poslov, ki jih zahteva taka posredovalnica. To dejstvo dokazuje, da se deluje z vso resnobo na uredničenju obrtne organizacije in na izvršitvi sklepov, storjenih na obrtnem shodu dne 27. maja 1912. Zatorej se podpisano društvo obrača do vseh obrtnih za drug, kakor tudi do posameznih mojstrov-obrtnikov, da se v slučaju potrebe poslužijo naše posredovalnice, ki jim bo preskrbela naslove staršev ali varuhov dečkov, kateri se želijo priučiti kaki obrti. Tozadevnim dopisom je priložiti znamke za 40 vin, dočim opravlja posredovalnica vse posle, zadevajoč prigrisatve otrok za uk, brezplačno. Kakih pogajanj med starši in mojstri posredovalnica ne prevzame, temveč se morajo mojstri glede določitve učne dobe itd. dogovoriti direktno s starši, oz. varuhi bodočega učenca. Vsa vprašanja na posredovalnico se morejo vršiti le pismenim potom. Pisma je nasloviti sledeče: „Posredovalnica Občeslovenskega obrtnega društva v Celju“. Opozorjamo še, da naša posredovalnica ni namenjena samo za Spodnji Štajer, temveč se nanjo lahko zaupljivo obračajo tudi obrtniki in taki, ki želijo dati dečke v uk, vseh ostalih slovenskih pokrajin. Zaradi tega prosimo vse slovensko časopisje, da nam gre na roko pri našem započetem delu, ki bo za utrjevanje slovenskega obrtništva neprecenljive vrednosti.

Goriške vesti.

—g— Na Vrhu pri Kanalu so priredili 29. junija t. l. šolsko veselico, od katere je jako povoljen uspeh v moralni kakortudi v materialnem oziru, kar dokazuje tudi splošno odobravanje in priznanje udeležencev. Čisti skupiček je namenjen za tukajšnjo šolsko knjižnico, ki jo je dosedaj šolska mladež jako pogrešala. Pri veselici so vrhovski otroci dobro proizvajali „Sne-guljičico“ in „Zapeljivca“, igrice iz „Otroškega odra“ M. Gregoričeve. Bili so razni šaljivi prizorčki in deklaracije na vzporodu. — Ker je namenjen prebitek te prireditve v tako prevzvišene namene, so bili darovalci jako darežljivih rok. Pri vstopnini so preplačali: gđna. Fr. Kranjci, učiteljica v Kanalu, K 0.20, tov. Al. Verč, naduč. Kanal K 1.20, g. Miroslav Križnič, Kanal K 1.20, obitelj Ivančičeva, trgovec Kanal. 2.20, V. Bandelj, uč. Vrh pri Kanalu, K 1.—, obitelj Gorjupova, Vrh pri Kanalu, K 0.40, tov. R. Reja, uč. Zapotok 0.50; dalje so daro-

vali po K 1 namesto vstopnine naslednji: Hinko Klavara, nadučitelj, Gorenjopolje, Avg. Brezavšek uč. Šeberjak, Fr. Strgar, naduč. Deskle, Fr. Gabrijelečič uč. Ložice, Leopold Reja, uč. Plave, Fr. Turk, uč. Višnjevik. Val. Doljak, uč., Ravne, Alf. Winkler, uč., Bate. Al. Poljsak, nadučitelj, Banjšice in njegova gospa soproga.

Preblagim darovateljicam in darovateljem: Bog plati! Tem potom se čuti podpisano vodstvo dolžno, posebno se zahvaliti tov. Al. Verču, naduč. Kanal, in g. Ad. Ivančiču, trgovcu istotam za požrtvovalnost pri veselici. Na Vrhu pri Kanalu, 5. jul. 1912. Vodstvo ljudske šole. Voditelj: V. Bandelj.

† Prof. dr. Karel Štrekelj.

Dne 8. t. m. opolnoči je umrl v Gradcu vseučiliški profesor dr. Karel Štrekelj.

Umrli dr. Karel Štrekelj je bil rojen leta 1859. na Gorjanskem pri Komnu, je pa pozneje v počitnicah jako rad bival v Vrtojbi, odkoder je prav pridno zahajal, kakor je večkrat sam poudarjal, k svojemu učitelju p. Stanku Škrabcu na Kostanjevici pri Gorici. Leta 1896. je bil imenovan za izrednega profesorja slavistike in je pozneje sploh prevzel dedščino slavistike po umrlem vseučiliškem profesorju dr. Kreku.

Dr. Štrekelj je bil jako delaven na polju slovenskega jezikoslovja in je po raznih slovenskih listih in drugih publikacijah raztresena vsa sila njegovih jezikoslovnih spisov. Omenimo naj med njimi le zadnje temeljite odgovore na dr. Tomiško-vega „Antibarbara“ in njegove temeljite, neizpodbitne pripombe k slovenskemu pravopisu.

Glavno njegovo delo pa je in ostane kritična izdaja slovenskih narodnih pesmi, ki jih izdaja Slovenska Matica. S tem svojim ogromnim delom si je postavil umrli učenjak monumentum aere perennius.

Dr. Karla Štreklja, lahko bi rekli, vzporajamo z največjimi slovenskimi, ako ne tudi slovanskimi jezikoslovci; ako morda ne dosega veličine Miklošičeve in drugih prvakov slovanske filologije, pa je vendar treba reči o njem, da se je vedno čutil sina svojega naroda, da je vedno očitno kazal, da ga je rodila slovenska mati. Zato mu tudi tem častnejši spomin v našem narodu!

Ali ste že pridobili našemu listu novega naročnika?

SUKNO in modno blago za gospode in gospe priporoča izvozna hiša **ZEFIRE** Prokop Skorkovský in sin v Humpolcu na Češkem. Vzorci na željo franco. Zelo zmerne cene. Na željo dam tu izgotoviti gosposke obleke.

Listnica uredništva.

Vse cenjene sotrudnike prosimo, naj tekem tega in prihodnjega meseca pošiljajo vse uredništva še tičoe stvari na naš naslov v Ljubljano.

Uradni razpisi učiteljskih služb.

Kranjsko.

Štev. 1305.

Na šestrazredni ljudski šoli v Toplicah pri Zagorju se razpisuje s tem učiteljska služba v stalno nameščenje.

Pravilno opremljene prošnje je predložiti semkaj predpisanim potom do 4. avgusta 1912.

Prosilci, ki v kranjski javni šolski službi še niso bili stalno namešчени, morajo z državno-zdravniškim izpričevalom dokazati, da imajo popolnoma fizično sposobnost za šolsko službo.

C. kr. okrajni šolski svet v Litiji, 2. julija 1912.

Št. 1826.

Na šestrazredni ljudski šoli v Mokronogu se razpisuje s tem vsled ukaza c. kr. dež. šol. sveta z dne 26. junija 1912, št. 4262, vnovič nadučiteljska služba v stalno nameščenje.

Pravilno opremljene prošnje je predložiti semkaj predpisanim potom do 4. avgusta 1912.

Prosilci, ki v kranjski javni šolski službi še niso stalno namešчени, morajo z državno-zdravniškim izpričevalom dokazati, da imajo popolnoma fizično sposobnost za šolsko službo.

Opomni se, da se upoštevajo pri tem razpisu tudi prošnje, ki so se vložile že pri prvem razpisu.

C. kr. okrajni šolski svet v Krškem, dne 1. julija 1912.

Ozirajte se na tvrdke, ki objavljajo svoje oglase v Učiteljskem Tovarišu.

Slovensko Abecedo za ženska ročna dela

(II. pomnožena izdaja)

priporoča

Milena Kiferle

učiteljica ženskih ročnih del v Ljubljani, Dolenjska cesta 21.

J. Jax
Ljubljana
Dunajska cesta

Šivalni stroji,
kolesa in
pisalni stroji.

Pletilni stroji.

Naš denarni zavod

Geslo: Kar plodonosno naložim, v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani.

registrovana zadruga s omejenim jamstvom.

Promet do konca junija K 94.526.19.

Uradne ure: Vsak četrtek od 1/2. 2.—1/2. 3. popoldne in vsako soboto od 6.—7. zvečer.

Naznanilo. Kdor želi od zadruge kakih informacij, naj za odgovor priloži 30 h v pošt-nih znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

AVGUST AGNOLA
Ljubljana, Dunajska cesta 13
— poleg „Figovca“ —

priporoča svojo veliko zalogo stekla, porcelana, petrolejnih svetilk, ogledal, okvirov, šip itd. Tintnike za solske klopi, aparate za fizikalne poizkušnje.

Prevzema vsakovrstna stekla arska dela, tudi nova šolska poslopja na deželi itd.

Sukna
in
modno blago
za moške in ženske obleke priporoča firma
Karel Kocian
:: tvornica za sukno ::
v Humpolcu (Češka).
Vzorci franco.

Rezervni zaklad nad pol milijona kron. Stanje hranilnih vlog dvajset milijonov kron. Ustanovljena leta 1882.

Kmetska posojilnica
ljublanske okolice
registrovana zadruga z neomejeno zavezo
v lastnem zadružnem domu V LJUBLJANI Dunajska cesta šte. 18

Obrestuje hranilne vloge po čistih 4 1/2% brez odbitka rentnega davka.

Račun pri avstrijski pošti hranilnici šte. 828.406, pri ogrski pošti hranilnici šte. 19.964. Telefon šte. 185 interurban.

Sprejema tudi vloge na tekoči račun v svezi s čekovnim prometom ter jih obrestuje od dne vloge do dne dviga.

Posojuje na zemljišča po 5 1/4% brez amortizacije ali na amortizacije po dogovoru.

— Eskomptuje trgovske menice. —

Denarni promet v l. 1911. K 100,000,000.—

Upravno premoženje v l. 1911. K 20,500,000.—

Vsaka gospodinja,

Vzorci poštne prosti proti vrnitvi.

Krasne novosti za pomladansko in letno sezono!

Vzorci poštne prosti proti vrnitvi.

Došla je velika izbira vsakovrstnega modnega blaga za ženske obleke. — Elegantne moške obleke od sukna do najfinejšega angleškega blaga. — Moško in žensko perilo v krasni izbi. Novitete v dežnikih posebno v damskih solnčnikih. Priporoča se slavnemu učiteljstvu tvrdka z modnim in oblačilnim blagom

Gorica Ivančič in Kurinčič

Gosposka ulica 11. (V. G. Carducci.)